

Nepazudīs, ja nepazaudēsīm

Rīt Lielās folkloras balvas 2005 pasniegšana

Rīt **līvānieti Annu Kārkli** suminās kā Dižās folkloras balvas gaviļnieci. Ikviens, kurš Annai bijis līdzās, iepazīstot kaut nedaudz tuvāk, nebeidz apbrīnot viņas smaidu un mieru pāri pārsteidzoši blīvam pasākumu un darbu grafikam.

Dzīvesziņa

"Daudz enerģijas dod bērni. Kad šodien atbraucu, viņi skrien pretī un saka: "Skolotāj, kā mēs tevi mīlam!" Šie vārdi vien pozitīvi uzlādē. Manā klasē ļoti jauki bērni un arī vecāki, bez kuru atbalsta diezin vai varētu arī folklorā tik daudz padarīt," saka Anna Kārkle, kas tikko ar folkloras kopu **Ceiruleits** atgriezusies no starptautiskā maskarāžu spēļu festivāla Surva Bulgārijā. Tieši tur viņa arī uzzinājusi par piešķirto Dižo balvu.

Pirms Anna Kārkle 1990. gadā izveidoja folkloras kopu Ceiruleits, viņa ar pašas mazajiem bērniem un brāli darbojusies folkloras kopā Latava. Taču sākums meklējams jau dzimtas šūpulī Lazdiņu mājās Vanagos. Anna atzīstas, ka visu dzīvi bijusi saistīta ar folkloru, tikai sākumā to nepratusi novērtēt – gan vectēva māsas pasakas, dziesmas, dzīvesstāstus, gan vecmamma mācītās spēles, rotaļas un dančus. Atmiņā visvairāk palikušas Lieldienas ar sijās iekārtām šūpolēm istabā un pavasara rotaļām. Mantoto dzīves gudrību, kas caurauž gadu ritējumu un ikdienu, nav iespējams aizmirst, un to viņa māca tālāk saviem un skolas bērniem. Un cauru gadu glabā Jāņu pušķi un vainagu, kas dod veselību, Jāņos nātri liek zem durvju paklājiņa ļaunuma atbaidīšanai, istabu mazgājot, iztīra visus sliekšņa stūrīšus, lai laime varētu ienākt, bet izsukātos matus no ķemmes nemet vējā... Anna to ievēro un priecājas, ka nezinot, kas ir galvassāpes.

Savā pirmajā koncertā Ceiruleits piedalījies ar septiņiem dalībniekiem, pašlaik to ir 48. Spēku, kas piesaista bērnus folklorai, skolotāja skaidro vienkārši: "Viņiem patīk darboties – dziedāt, spēlēt, rotaļās iet. Patīk tradicionālās kultūras veidotā vide. Bet man tīk tas, ka prot kopā sadzīvot gan mazie bērni, gan tie, kuriem pāri 20. Pateicoties tam, ka gājuši pa folkloras ceļu, iemācījušies sadzīvot, līdzīgi kā senči trijās paaudzēs dzīvojuši zem viena jumta." Ceiruleits ievēro arī savas tradīcijas, piemēram, Ziemassvētkos ķekatas iešanu. Šogad vienā vakarā apciemojuši 20 līvāniešu mājas, izdancinot mājiniekus. Kāda sieviete izsaukusies: "Cik mēs esam laimīgi, kā gaidījām ķekatas! Tās tik sen nav gājušas!" Joprojām tic, ka ķekatas mājās ienes svētību. Annai starp gadskārtām skaistākie šķiet Ziemassvētki, kad dzimta sēžas pie tēva mājas galda ar tradicionālajām kūcām, cenšoties pieturēties gan pie senajām tradīcijām, gan kristīgajām.

"Stājoties Eiropas Savienībā, baidījāmies, ka pazudīs mūsu kultūra. Tā nekur nevar pazust, ja paši to nepazaudēsīm. Mani bērni to noteikti nepazaudēs, kuri ar tautas dziesmu saskārušies kopš agras bērnības, spēlē ļoti daudzus mūzikas instrumentus, pat ērģeles baznīcā," saka folkloriste, kura cenšas runāt latgaliski, kur vien var. Viņas abas vecākās atvases dzīvo Rīgā. Enerģētikas un datoru vadības students Edgars darbojas kopā Vilkači, spēlē dūdas Auļos. Muzicē arī Kristīne, kura no

pedagoģijas vēlas pievērsties etnomuzikoloģijai. Mamma priecājas, ka abi nav pazaudējuši saikni ar Līvāniem un svētdienu mēģinājumos pievienojas Ceiruleitim, vēl jo vairāk – ir kopas dvēsele, ap kuriem pulcējas pārējie. Pastariņa skolā Anna Kārkle vada arī latviskās dzīvesziņas pulciņu, kurā bērni iesaistās ar prieku. Skolotāja ir pārliecināta, ka nemateriālās kultūras saglabāšanas labā ir pēdējais laiks atjaunot skolās latviskās dzīvesziņas jeb baltās stundas. Viņa izveidojusi Līvānu novada tradicionālās kultūras atbalsta centru, kur organizē folkloras kursus skolotājiem un jauno muzikantu apmācības nometnes Trejdeviņi spēlmanīši bērniem.

"Kad ar Annu parunā, jūties tikpat kā maizīti paēdis. Liekas, viss sakārtojās un saiet pa vietām," – tā par kolēģi saka Jēkabpils folkloras kopu vadītāja Vita Talla. Tostarp Ilze Vaikule un Silvija Lude apgalvo, ka Anna ir nesavtīga optimiste, vienmēr gatava palīdzēt, rast risinājumu jebkurai problēmai un arī runā skaidru valodu, lai nekas nepalīktu nepateikts. "Anna ar folkloru aizrauj aizvien lielāku skaitu cilvēku. Tā ir kā viņas misija, dzīvesveids. Viņa ne vien māca kopt latvisko dzīvesziņu, bet arī rūpēties vienam par otru. Annu nekad neesmu redzējusi sarūgtinātu, dusmīgu, neapmierinātu. Vienmēr viņas sejā ir nesatricināma smaids grimase. Izsist no līdzsvara viņu nevar. Un tāds ir arī viņas kolektīvs. Annai nav bijis ne brīvdienas, ne atvaļinājuma, var tikai apbrīnot viņas izturību," priecājas skolas direktore M. Kručiņa.

Izrādās, liela daļa nopelnu Annai jādala ar viņas vīru Romvaldu, kurš ir liels atspāids, atbalstot vienmēr – ne vien labs mājas saimnieks, bet palīdz arī gatavot maskas un pat kopā ar ceirulēniem aizbrauc uz dažu labu pasākumu, ja dzīvesbiedre ir aizņemta citur vai atrodas ārpus valsts. Sieva var atgriezties siltās, sakoptās mājās pie siltām vakariņām.

Anna Kārkle

Sākumskolas skolotāja Līvānu 1.vidusskolā, folkloras kopas Ceiruleitis un Latviskās dzīvesziņas pulciņa vadītāja, projekta Pulkā eimu, pulkā teku folkloras kopu koordinatore, Preiļu rajona Folkloras metodiskās apvienības vadītāja.

Dzimusi 1962. gada 22. jūnijā Līvānos.

Absolvējusi Līvānu 1. vidusskolu; Daugavpils Pedagoģisko universitāti (Bioloģijas – ķīmijas fakultāte, 1985.), ieguvusi pedagoģijas zinātņu maģistra grādu (2004).

Piedalījies starptautiskos folkloras festivālos Itālijā, Polijā, Lietuvā, Igaunijā, Vācijā, Norvēģijā, Japānā, Brazīlijā, Meksikā u.c.

Saņēmusi Līvānu novada prēmiju par novada kultūrvēstures izpēti (1999), Kultūras ministrijas prēmiju (2000), Lielo folkloras gada balvu (2001, 2005).

Kopš 1983. gada precējusies ar Romvaldu Kārkli. Meita Kristīne (22), dēls Edgars (19), meita Agnese (17).